

Сидорчук, Н. Г., Борейко, А. І. (2021) До питання педагогічної просвіти батьків дітей з особливими освітніми потребами. Дитинство: сучасні реалії, виклики, перспективи : зб. наук. праць за матер. науково-методичного онлайн-семінару до Дня захисту дітей (Хмельницький, 31 травня 2021 р.) / за ред. Л. І. Романовська, Л. О. Данильчук, Ю. Л. Бриндіков. Хмельницький : 2021. 171. pp. 141-145.

Нінель Сидорчук,
доктор пед. наук, професор,
професор кафедри педагогіки, професійної
освіти та управління освітніми закладами
Житомирський державний університет
імені Івана Франка
sydorchukng@ukr.net
Альона Борейко,
аспірант кафедри педагогіки, професійної
освіти та управління освітніми закладами
Житомирський державний університет
імені Івана Франка
boreikoaliona@gmail.com

ДО ПИТАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРОСВІТИ БАТЬКІВ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ

Пріоритетним завданням педагогічної науки та практики, як зазначено у законах України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Про державну соціальну допомогу інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам» визначено створення освітнього середовища, яке б відповідало потребам і можливостям кожної дитини, незалежно від особливостей її психофізичного стану.

Орієнтація на розвиток учня як активного суб'єкта навчально-виховного процесу забезпечується побудовою відповідної стратегії взаємодії школи та родини. Ключовим засобом реалізації поставленого завдання є організація педагогічної просвіти батьків, які, як перші педагоги, покликані створити умови для повноцінного фізичного та психічного становлення дитини, забезпечити їй почуття захищеності, рівноваги, довіри, формувати активне, зацікавлене ставлення до навколишнього світу. Особливої значущості актуалізована проблема набуває в просвітницькій діяльності батьків *дітей з особливими освітніми потребами* як особливої категорії, до якої відносять дітей з інвалідністю, дітей з незначними порушеннями здоров'я, соціальними проблемами, обдарованих дітей.

Аналіз наукових джерел свідчить, що питання просвіти батьків знайшли відображення в історії зарубіжної (Сократ, Аристотель, Сенека, Квінтіліан, Ж.-Ж. Руссо, Й. Г. Песталоцці, Ф.-А. Дістервег та ін.) та вітчизняної (Г. С. Сковорода, В. О. Сухомлинський, Л. М. Толстой, К. Д. Ушинський та ін.) наукової думки. Проте теорія і практика організації просвіти батьків дітей з особливими освітніми потребами у закладах середньої освіти є практично не

розробленими та потребують всебічного комплексного вивчення.

Загальний контекст реалізації поставленого наукового завдання визначається історичним та науково-педагогічним аналізом поняття «просвіта», ідею якої через Просвітництво сформульовано у другій половині XVII-XVIII ст., а сучасне розуміння (тлумачення) змісту поняття «просвіта» ґрунтується на базових постулатах епохи Просвітництва та включає ряд характеристик:

1) домінування людського *розуму*, точніше домінування наукового розуму над всіма іншими формами розуму, а також віра в безмежні можливості цього розуму;

2) віра у можливість удосконалення людини і суспільства, віра у прогрес моралі, у можливість досягнення справедливого суспільного устрою;

3) оптимістична концепція суспільного прогресу, переконаність у тому, що людство, якщо навіть і не іде шляхом прогресу, то, принаймні, здатне це зробити у найближчому майбутньому.

У сучасній українській мові, внаслідок існування терміну «освіта» [2], значення терміну «просвіта» звузилося та часто визначає характер дій, близьких до громадської діяльності, тобто визначається рівнем професіоналізму фахівця, відповідального за виконання певного комплексу функціональних обов'язків [3].

Спираючись на висновки М. М. Гурець та А. В. Скрипа, просвіту будемо розглядати як структурний компонент професійно-педагогічної діяльності вчителя [1] та для її характеристики вживати термін педагогічна просвіта.

Спрямованість педагогічної освіти (її зміст) визначається об'єктом прикладання або категорією слухачів, до яких можуть бути віднесені колеги-педагоги педагогічні працівники (психологи, соціальні педагоги, шкільні лікарі), батьки, представники місцевих громад, керівний склад дитячих громадських гуманістичних організацій, члени громадських організацій та ін.

Особливої уваги у зазначеному контексті заслуговує батьківська громада, оскільки сім'я є явищем соціальним (є «осередком суспільства», його соціальним інститутом) і педагогічним (відповідає за відтворення, виховання підростаючого покоління) водночас. За умови соціально-педагогічного характеру родини, розвиток особистості дитини ґрунтується на єдності, узгодженості, конструктивності освітньо-виховних впливів освітніх установ (організацій) та батьків, які разом несуть відповідальність за життя та здоров'я дитини; сприяють інтеріоризації дитиною норм та цінностей суспільства; вчать поєднувати свої інтереси з загальними; надають можливості для її самоствердження та самореалізації.

Така співпраця потребує певної професіоналізації/педагогізації батьківської громади у межах «педагогічної просвіти», оскільки виховання у сім'ї носить суто прикладний характер.

У зазначеному контексті педагогічна просвіта стає чинником формування педагогічної компетентності батьків та включає (передбачає) залучення дорослих до опанування психолого-педагогічними знаннями, ознайомлення їх з основними закономірностями й умовами психічного розвитку дитини і надання їм допомоги щодо організації виховання у родині з урахуванням вікових, індивідуально-психологічних особливостей кожної дитини.

З огляду на завдання наукового пошуку, *педагогічну просвіту батьків* будемо розглядати як *неформальну освітньо-профілактичну форму співпраці* освітнього закладу із сім'єю дитини, *спрямовану* на налагодження педагогічними працівниками взаємодії, підтримки та впливу на батьків.

Водночас, вивчення публікацій із актуалізованої проблеми дає змогу зробити висновок про відсутність ґрунтованих досліджень щодо змісту, основних напрямів роботи з батьками дітей з особливими освітніми потребами – таких дітей, що потребують додаткової постійної чи тимчасової підтримки в освітньому процесі з метою забезпечення права на освіту, сприяння розвитку особистості, поліпшення стану здоров'я та якості життя, підвищення рівня участі у житті громади (Закон України «Про освіту» (зі змінами 2017 р. щодо особливостей доступу осіб з особливими освітніми потребами до освітніх послуг). Як зазначалось вище, діти з особливими освітніми потребами – це поняття, яке охоплює декілька категорій учнів, чії освітні потреби виходять за межі загальноприйнятої норми, серед яких: діти з інвалідністю, діти з незначними порушеннями здоров'я, соціальними проблемами, обдаровані діти.

У зазначеному контексті, незалежно від характеру освітніх потреб, родина має бути активно включена у розв'язання нагальних завдань у житті своєї дитини, а школа – спонукати батьків до формування власної концепції взаємодії з дитинною шляхом спеціально організованого інформування, тобто просвітницької роботи.

Однак, як показав попередній комплексний аналіз актуалізованої проблеми, необхідність та бажанням батьків здійснювати допомогу в становленні та розвитку дітей з особливими освітніми потребами не відповідає рівню наявних необхідних знань, умінь та навичок, що забезпечували б реалізацію поставленого завдання.

Зазначене вище визначило необхідність спеціальної організації (розробки та впровадження) у закладах середньої освіти педагогічної просвіти батьків дітей з особливими освітніми потребами.

Розглядаючи *педагогічну просвіту батьків дітей з особливими освітніми потребами* як *неформальну освітньо-профілактичну форму співпраці* освітнього закладу із сім'єю дитини, *спрямовану* на налагодження педагогічними працівниками взаємодії, підтримки та впливу на батьків для узгодження необхідних умов покращення добробуту дитини, максимальної реалізації можливостей її розвитку, зорієнтуємо подальші наукові розвідки у напрямі розробки практико орієнтованих заходів, що забезпечать розв'язання поставленої проблеми.

Список використаних джерел

1. Організація просвітницької роботи з батьками дошкільників / за ред. Гурець М. М., Скрипа А. В. / Відділ освіти Глухівської міської ради. Глухів. 2015. 62 с.

2. Освіта. URL: <https://ua-etymology.livejournal.com/8839.html> (дата звернення: 07.04.2020).

3. Просвіта. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1>

[%96%D1%82%D0%B0 \(%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F\)](#) (дата звернення: 08.04.2020).